

SUOMALAINEN TAIDE RUOTSISSA

TEKSTI – PAULINA IMMONEN

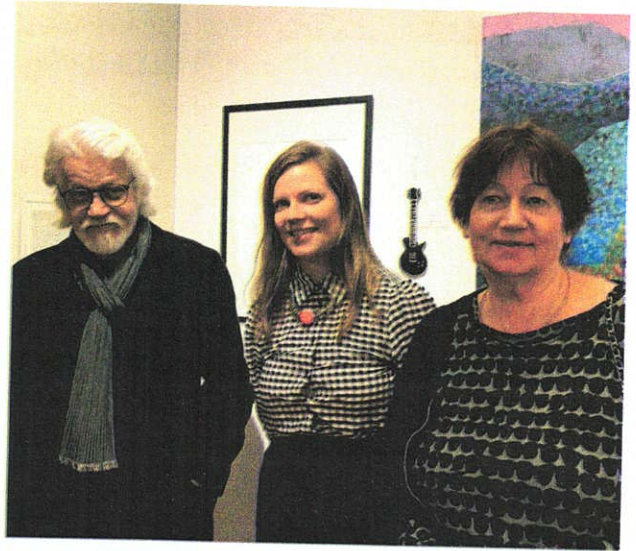
Taidenäyttely *Finsk bild* järjestettiin Liljevalchsin taidehallissa 25.11.1977 – 8.1.1978. Näyttely oli osa Suomen 60-vuotisen itsenäisyyden juhlistamista Ruotsissa.

Olen taidehistorian maisterintyössäni Södertörnin yliopistolla tutkinut *Finsk bild*-näyttelyn suunnittelua, toteutusta ja jälkisoittoa. Tässä kolmiosaisessa artikkelisarjan viimeisessä osassa perehdymme ruotsinsuomalaiseen näkökulmaan koskien *Finsk bild*:in vastaanottoa, sekä suomalaistaiteilijoiden järjestäytymistä täällä Ruotsissa.

Suomalaista kuvaa etsimässä

Tehdessäni tutkielmaa *Finsk bild*:stä, huomasin vasta työn loppumetreillä, että minunhan tulee tietenkin tarkistaa mitä ruotsinsuomalaiset tiedotusvälineet olivat näyttelystä kirjoittaneet. Löysin Erja-Riitta Salosen kirjoittaman jutun Ruotsin Suomalainen-lehdestä, ja olin hämmästynyt siitä, kuinka selvästi Salonen tekstissään kiteytti koko tutkielmani pääkohdat ja sen miksi näyttely hämmensi taideyleisöä ja kriitikoita. Jo pelkkä Salosen artikkelin otsikko avasi ongelmaa: ”Suomalaista kuvaa etsimässä”, ja Salonen kirjoitti, että ”kansallisromanttisia ja realistisia kuvia on näyttelyssä vähän. Erilaiset Euroopan taidevirtaukset täyttävät tilat”.

Samana vuonna, 1977, tammikuussa oli perustettu Ruotsinsuomalaisten Kuvataiteilijoiden yhdistys, joka sit-

TAITEILIJAT MARKKU HUOVILA, PAULINA IMMONEN JA ERJA-RIITTA SALONEN SUOMIARTIN VIIMEISIMMÄSSÄ YHTEISNÄYTTELYSSÄ SOLNAN TAIDEHALLISSA TAMMIKUUN 2023. KUVA: MERJA LOUKA.

temmin vuonna 2004 sai nimen Suomiart. Suomiseuran oli vaikea saada varoja eri tarpeisiin, joten kuvataiteen tekijät päättivät muodostaa oman yhdistyksensä. Erja-Riitta Salonen oli yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja. Yhdistyksen perustaminen lähti taiteilijoiden tarpeesta luoda toisiinsa lähemmät yhteydet, ja täten myös luoda hyvät edellytykset näyttelyiden järjestämiseen. Salonen kertoo Ruotsin Suomalainen-lehdessä, että harva siirtolaistaiteilija saattoi tuolloin ryhtyä ammattilaiseksi, sillä heidän oli vaikeampi saada työtiloja tai järjestää näyttelyitä kuin ruotsalaistaiteilijoiden, ja täten vaikeampi työskennellä. Yhdistyksen muita tavoitteita oli ylläpitää yhteyksiä Suomen taidekenttään ja järjestää koulutustilaisuuksia suomeksi. Salonen muistelee nyt, että yhdistyksen alkuaika oli kivaa, kun toimintarahaa sai esimerkiksi kursseja varten, ja Suomesta tuli taiteilijoita käymään. Jopa Kylli-Tätinä tunnettu suomalainen taiteilija, taidekasvattaja ja kuvaamataidonopettaja, Kylli Koski, saatiin Suomesta tänne pitämään kurssia.

Samoihin aikoihin perustettiin myös Ruotsinsuomalaisten kirjoittajien yhdistys, RSKY ja Ruotsinsuomalaisten arkisto sekä monta muuta tuttua järjestöä. 1970-luvun

VIKKOVIESTI, NO 41, 1977.

loppupuoli oli ruotsinsuomalaisissa harrastuspiireissä järjestäytymisen aikaa. Oli tarve nostaa esille siirtolaisten kulttuuritarpeet, ja keskustelu siirtolaisten syrjinnästä kulttuurin saralla kävi kuumana Ruotsin Suomalainen-lehden palstoilla.

Ruotsinsuomalaisten taiteilijoiden yhdistyksen ensimmäinen näyttely pidettiin Suomalitalolla samoihin aikoihin kuin Finsk bild-näyttely Liljevalchsissa. Mainittakoon myös, että Suomalitalo näki päivänvalon tässä samassa rytkäksä, ja itse presidentti Kekkonen oli julistamassa sen avatuksi syksyllä 1977. Suomen taiteilijaseura järjesti vuoden 1978 alussa Suomalitalolla näyttelyn ”Abstrakt nutids-grafik”. Näyttely oli osa Suomalitalon ruotsinsuomalaisille suunnattua näyttelytoimintaa, jossa esiteltiin ajankohtaista taidetta Suomesta. Ohjelma perusteltiin sillä, että ulkosuomalaiset helposti jäivät paitsi elävästä yhteydestä suomalaiseen taiteeseen ja sen ajankohtaisesta kehityksestä. Säätiö arveli näyttelyiden tuovan ruotsinsuomalaisille taiteen harrastajille arvokkaita virikkeitä, ja että näyttelyt antaisivat myös ruotsalaisille mahdollisuuden tutustua suomalaiseen kuvataiteeseen.

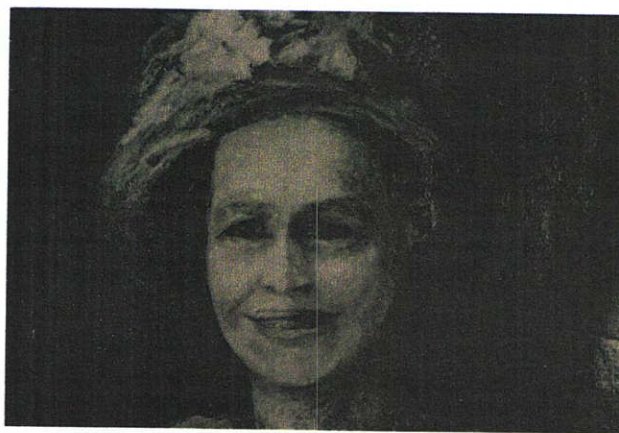
Ruotsinsuomalaisten taiteilijoiden ensimmäiseen näyttelyyn osallistui 50 taiteilijaa, ja Ruotsin Suomalainen-lehti otsikoi tapahtumaa sanoin ”Juuriltaan suomalainen näyttely”. Myös tästä näyttelystä etsivät kriitikot Suomea ja suomalaisuutta: ”Kokonaiskuva on hyvin suomalainen saunoineen ja lavatansseineen...”, kirjoittaa Raija Loponen-Mäntynen. Tästä taidenäyttelystä etsittiin tämän lisäksi myös kuvia siirtolaisen arjesta, joita löytyi ainoastaan yhden osallistuvan taiteilijan kuvista. Erja-Riitta Salonen kertoo taiteilijoita harmittaneen tuolloin 1970-luvun lopulla se, että poliittiset tahot toivoivat tietynlaista sisältöä taiteelta, ja taidearvosteluissa haettiin juuri työläiskuvia ja kommentteja siirtolaisuudesta.

Suomalaisen maine kyseessä

Suomalaistaiteilijoiden näyttely Liljevalchsin kaltaisessa maineikkaassa paikassa oli monelle suomalaistaustaiselle tärkeä oman kotimaan ja suomalaisuuden maineen kannalta. Ylä-Vuoksi lehdessä oli palsta ”Siirtotyöläisen näkökulmasta”, jossa tuntematon kirjoittaja raportoi elämästään Ruotsissa, ja joulukuussa 1977 kirjoitus koski Finsk bild-näyttelyä. Kirjoittaja kuvailee näyttelyä yllättävän laajaksi ja laadukkaaksi näyttelykokonaisuudeksi, ja että on mairittelevaa kuulla ruotsalaisen ystävän kehuja näyttelyssä esitellyn maalaustaiteen ja grafiikan olevan erittäin korkealaatuista. Kirjoittaja kertoo myös, kuinka näyttelyssä oli ollut kiitettävästi väkeä, mutta ei tungosta, ja että hän ei kuullut siellä suomea lainkaan vaan suurin osa kävijöistä oli ruotsalaisia.

Ruotsiin Suomesta vuonna 1944 muuttanut taiteilija Aini Pehkonen-Bergman (1914–2005), oli erittäin pettynyt

Finsk-bild:in näyttelyn sisältöön, ja kirjoitti asiasta kirjeen Liljevalchsille. Hän ihmetteli miksi näyttelyssä ei ollut parempia töitä esillä. Tällä hän ei tarkoittanut Edelfeldtiä eikä Gallen-Kallelaa, vaan Esteri Heleniusta, Mikko Oinosta, ja Uuno Alankoa. Pehkonen-Bergman kaipasi näyttelykokonaisuudessa koloristeja, joiden työt ja opetukset olivat vaikuttaneet hänen omaan taiteelliseen tyyliinsä ja tuotantoon. Pehkonen-Bergman osallistui yllä mainittuun Suomiartin ensinäyttelyyn Suomalitalolla. Hän lukeutui arvostelijoiden mukaan niihin taiteilijoihin, jotka selvästi erottuivat muista ja olivat jo tyyliinsä löytäneet. Pehkonen-Bergmanin taiteellinen tuotanto koostuu pääasiassa öljyväritöistä, joissa hän kuvaa ihmisiä ja maisemia.

MUSTAVALOKOIVA AINI PEHKONEN-BERGMANIN OMAKUVASTA, KIRJASTA RUOTSINSUOMALAISIA TAITEILIJOITA, MATTI ISOVIITA, (STOCKHOLM: FINNKIRJA, 1982).

Taiteilija Pehkonen-Bergman ei selvästikään pitänyt siitä, että edustusnäyttelyyn oli valittu ajankohtainen tema, ja että mukana olevat taiteilijat olivat yhä melko tuntemattomia. Suurin piirtein näillä sanoin hän lyttysi näyttelyn: ”Varför lastar ni en båtlast med modern konst och ger dem hopp om att bli världsberömda i Sverige? Det är synd om mitt forna fosterland, att strävan efter berömmelse i utlandet gör att man gömmer undan äkta begåvning...”. Olisikohan tämä esimerkki siitä, että ulkosuomalaisen tuntuma oman maan taidekehitykseen oli katkennut?

Lähteet:

- Isoviita, Matti, *Ruotsinsuomalaisia taiteilijoita: Sverigefinska konstnärer*, (Stockholm: Finn-kirja), 1982.
- Liljevalchs konsthall 1974–2008, SE/SSA/1265/02, Kulturförvaltningen Stockholm.
- Ruotsin Suomalainen*, Nr 47, 49, 50, 1977.
- Salonen, Erja-Riitta (red.), *Suomiart* 2017, (Stockholm: Suomiart), 2017.
- Notis om *Finsk bild*, *Ylä-Vuoksi*, Imatra, 18.12.1977.